

На основу члана 114, а у вези са чланом 6.став 1. и чл. 104. став 1.тачка 8) Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС“, бр. 113/17), Јавнобележничка комора Србије, доноси

СМЕРНИЦЕ ЗА ПРОЦЕНУ РИЗИКА ОД ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА КОД ЈАВНИХ БЕЛЕЖНИКА

Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС“, бр. 113/17 од 17. децембра 2017. године - у даљем тексту: Закон) прописују се радње и мере које се предузимају ради спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма, као и надлежност Управе за спречавање прања новца и надлежност других органа за спровођење одредаба овог закона.

Члан 4. Закона прописује да су обвезници у смислу овог Закона и јавни бележници у складу са посебним одредбама овог закона.

Члан 104. и 110. Закона прописују, између осталог да Јавнобележничка комора врши надзор над применом овог закона од стране јавних бележника.

Члан 114. Закона прописује да органи надлежни за вршење надзора могу да, самостално или у сарадњи са другим органима, доносе препоруке односно Смернице за примену Закона.

Члан 6.став 1. Закона прописује обавезу обвезника да у складу са Смерницама изради и редовно ажурира анализу ризика од прања новца и финансирања тероризма. Ове Смернице се објављују на интернет страници Јавнобележничке коморе Србије.

Јавнобележничка комора саставља листу индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, која се објављује на интернет страници Јавнобележничке коморе Србије и Управе за спречавање прања новца, а јавни бележници су дужни да је примењују у сваком конкретном случају.

Јавни бележници као обвезници су дужни да обављање јавнобележничке делатности ускладе са овим Смерницама у року од три месеца од дана ступања на снагу Закона.

Јавни бележник води евиденцију података о странкама и трансакцијама који су достављени Управи на начин прописан Јавнобележничким пословником.

Опште

Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма из 2009. године Република Србија ускладила се са међународним стандардима у области против прања новца и финансирања тероризма које доноси Радна група за финансијску акцију (скраћено ФАТФ, енгл. Financial Action Task Force) и са одговарајућим прописима Европске уније. Уведен је приступ заснован на анализи и процени ризика од прања новца и финансирања тероризма који обвезници врше за сваког клијента и пословни однос. Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма из 2017.године шири процену ризика и на ниво самог обвезника.

Држава је у обавези да изради Националну процену ризика од прања новца и финансирања тероризма и да дефинише мере активности које је потребно спровести како би се препознати ризици ублажили.

Резултати Националне процене ризика пружају корисне информације финансијским институцијама и нефинансијским институцијама и пословним организацијама и самосталним професијама и служе им као подршка у проценама ризика које ће спровести на нивоу институције касније сам обвезник.

Смернице не прописују начин, нити методологију, као ни тачан редослед корака за обвезника како да спроведе интерну процену ризика. Истраживања, како домаћа, тако и међународна, само помажу да обвезник боље разуме ризике и дају идеју о одређеним акцијама које је потребно спровести, али јединствено упутство за обвезника не постоји.

У процесу анализе и процене ризика од кључног је значаја да се у целини схвати због чега се уште догађају прање новца или финансирање тероризма. Најшири одговор на ово питање јесте да се обављају да би се омогућила „легализација“ криминала и тероризам. Профит је од суштинског значаја за већину криминалних група и криминалци улажу огромне напоре да би пребацили незаконито стечена средства или другу имовину и да би прикрили стварну природу и изворе новчаних средстава којим располажу.

Да би терористи могли да обављају своје операције, да организују нападе или одржавају инфраструктуру својих јединица и ланца деловања, потребна су им новчана средства и потребно је да та новчана средства пренесу између различитих подручја. И за криминалце и за терористе од пресудног је значаја могућност да располажу обртним капиталом.

Битно је са једне стране открити изворе новца, имовину којом расположу, а затим сагледати последице деловања криминалних група и терориста, оценити одређене ризичне ситуације како би се у будућности покушало да се благовремено и правовремено одговори на ове ризике, да се они ако не спрече, онда бар умање.

Циљ смерница

Циљ Смерница јесте да дефинише основе и/или претпоставке на основу којих би требало да се спроводи општа процена ризика од прања новца и финансирања тероризма у односу на своје пословање, као и начин спровођења процене/анализе ризика на појединачном случају – тј. на нивоу лица са којим се успоставља пословни однос (клијент, сарадник, уговорна страна и др).

Сваки обвезник по Закону, без обзира на своју величину и сложеност, дужан је да разради одговарајући систем за управљање ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

Обвезник је дужан да изради и редовно ажурира анализу ризика од прања новца и финансирања тероризма у складу са смерницама које доноси орган надлежан за вршење надзора над применом овог закона. Анализа ризика мора да буде сразмерна природи и обиму пословања, као и величини обвезника, мора да узме у обзир основне врсте ризика (ризик странке, географски ризик, ризик трансакције и ризик услуге) и друге врсте ризика које је обвезник идентификовао због специфичности пословања.

Анализа ризика члана садржи:

1) анализу ризика у односу на целокупно пословање обвезника;

2) анализу ризика за сваку групу или врсту странке, односно пословног односа, односно услуге које обвезник пружа у оквиру своје делатности, односно трансакције.

На основу анализе ризика обвезник сврстава странку у једну од следећих категорија ризика:

1) ниског ризика од прања новца и финансирања тероризма и примењује најмање поједностављене радње и мере;

2) средњег ризика од прања новца и финансирања тероризма и примењује најмање опште радње и мере;

3) високог ризика од прања новца и финансирања тероризма и примењује појачане радње и мере.

Обвезник интерним актима може, поред наведених, предвидети и додатне категорије ризика, и одредити адекватне радње и мере из овог закона за те категорије ризика. Систем мора да обезбеди да се ризици свеобухватно идентификују, процењују, надзиру, ублажавају и да се њима управља.

ФАТФ Препорука – Обавеза израде процене ризика на више нивоа

За ФАТФ препоруке кључан је приступ заснован на процени ризика, нарочито када се ради о препоруци број 1, али је овај приступ присутан и у многим другим препорукама и од суштинског је значаја за примену и осталих препорука (на пример и препоруке број 10, 26, 28 и друге су посредно везане за ово питање).

Сходно препоруци број 1, држава треба да идентификује, процени и схвати ризике с којима се суочава на плану прања новца и финансирања тероризма и треба да предузме кораке, укључујући као један од корака и одређивање органа или механизма који ће координисати мере за процену ризика, и да определи ресурсе у циљу делотворног смањења тих ризика.

На темељу те процене, државе треба да примене приступ заснован на процени ризика како би мере за спречавање или ублажавање прања новца или финансирања тероризма биле примерене препознатим ризицима. Тај приступ треба да представља суштински основ за делотворно опредељивање средстава у оквиру националног режима борбе против прања новца и финансирања тероризма и за примену мера усмерених ка ризику у складу с препорукама ФАТФ. Тамо где државе уоче више нивое ризика, оне треба да се постарају да режим СПН и ФТ адекватно реагује на те ризике вишег нивоа. Тамо где државе уоче ниже нивое ризика, оне могу одлучити да примењују поједностављене мере из неких препорука ФАТФ под одређеним условима.

Државе треба да захтевају да финансијске институције и одређени нефинансијски сектори и самосталне професије (ДНФБП) уоче, процене и предузимају

Јавни бележници као обвезници у смислу Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма

Јавни бележници су обвезници када приликом састављања јавнобележничког записа и потврђивања приватне исправе (солемнизације), утврде да, у вези са странком или трансакцијом која је предмет правног посла, постоје основи сумње који указују на прање новца и финансирање тероризма, у складу са Законом о спречавању прања новца.

Основна смерница јавних бележника приликом састављања јавнобележничког записа и потврђивања приватне исправе (солемнизације) је Листа индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, и то у следећим ситуацијама:

1. Пратећа документација странке има недостатке и не садржи уобичајене информације.
2. Странка нуди да плати бележничку услугу у вишем износу од уобичајеног износа који се наплаћује за обављање одређеног правног посла.
3. Странка тражи савет ради вршења правног посла који може бити доведен у везу са кривичним делом.
4. Странку заступају овлашћена лица у случајевима када то није уобичајено за одређену врсту правног посла.
5. Обавеза достављања документације надлежним државним органима одвраћа странку од ступања у правни посао, односно без ваљаног разлога отказује пословни однос због захтева за додатним појашњењима.
6. Странка је, према јавно доступним информацијама, повезана са криминалним миљеом или радњама.
7. Странка продаје некретнину за релативно кратко време од њене куповине упркос томе што се тиме остварује капитални губитак.
8. Сумња да странке у правном послу, за које се претпоставља и да су повезана лица, учестало врше купопродаје по нетржишним условима.
9. Сумња да средства плаћања из купопродајног уговора потичу од позајмица за које се не може утврдити порекло средстава или се везује за позајмљивача, лица са лошом репутацијом.

Радње и мере за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма

При обављању своје делатности, обвезници морају поступати сагласно Законом прописаним обавезама и обавезни су да осигурају поштовање прописаних мера и активности обвезника на свим нивоима, тако да се целокупно пословање обвезника обавља у складу са Законом.

Радње и мере за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма предузимају се пре, у току и након вршења трансакције или успостављања пословног односа и обухватају следеће:

- 1) Познавање странке и праћење њеног пословања

- 2) Достављање информација, података и документације Управи;
- 3) Одређивање лица задуженог за извршавање обавеза из Закона (овлашћено лице) и његовог заменика, као и обезбеђивање услова за њихов рад;
- 4) Редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање запослених;
- 5) Обезбеђивање редовне унутрашње контроле извршавања обавеза из Закона, као и интерне ревизије ако је то у складу са обимом и природом пословања обвезника;
- 6) Израду списка показатеља (индикатора) за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма;
- 7) Вођење евиденција, заштиту и чување података из тих евиденција;
- 8) Спровођење мера из Закона у пословним јединицама и подређеним друштвима правног лица у већинском власништву обвезника у страним државама;
- 9) Извршавање других радњи и мера на основу Закона.

Обвезник је дужан да сачини одговарајућа унутрашња акта којима ће ради ефикасног управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма обухватити све потребне радње и мере, дефинисане Законом. Унутрашња акта морају бити сразмерна природи и величини обвезника и морају бити одобрена од стране највишег руководства. (члан 5. Закона).

Процена ризика – дефиниција

Једна од радњи и мера за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма јесте анализа ризика. На процену ризика могу утицати следећа три фактора: претња од догађаја, рањивост система и последице догађаја. Процена ризика представља доношење суда о претњама, рањивостима и последицама.

Под претњом се може сматрати лице или група лица, ствар, односно активност, који имају потенцијал да наносе штету институцији, пословању, репутацији обвезника. На пример то би могли бити клијенти који су препознати на неки начин или за које се сумња да су повезани са нелегалним активностима, препознате преваре, фалсификована документа и сличне ситуације.

Претња служи као полазиште у анализи ризика и због тога је врло важно проценити и окружење – у коме се стварају приходи од криминала и чине кривична дела. Обвезник мора уважити закључке до којих се дошло у националној процени ризика и видети како клима и ризична дела утичу на његово пословање и у ком обиму и којој мери је конкретан обвезник био изложен одређеним кривичним делима. Корисне су и све друге анализе одређених претњи – нпр. типологије и трендови препознате у извештајима Управе за спречавање прања новца, надзорног органа и сл.

Појам рањивости, у значењу у ком се користи у процени ризика, обухвата све оне ствари које би се могле искористити у случају претње или које би могле подржати и олакшати деловање претње. Циљ је усредсредити се на оне чиниоце које представљају слабости у систему спречавања прања новца и финансирања тероризма и систему контроле. Уколико се ради о обвезнику рањивост је све оно што једну институцију чини нарочито изложеној прању новца односно финансирању тероризма (недовољно

познавање прописа који регулишу ову област, неадекватна примена законских прописа, неадекватна обука, сложена или неадекватна организациона структура обвезника, нејасно дефинисане обавезе у процесу и слично).

Последица се односи на утицај, односно штету које би прања новца или финансирање тероризма могли нанети, односно проузроковати и обухвата утицај криминалне или терористичке активности која би била у основи такве радње на финансијске системе и институције, као и шире гледано на друштво и привреду у целини. Последице по природи деловања могу бити краткорочне и дугорочне. Последице утичу на репутацију и привлачност финансијског сектора, односно нефинансијског сектора једне државе. Последица би се могла мерити у висини казне одређене финансијске или нефинансијске институције јер је пропустила да се адекватно супротстави ризицима, или би се могла мерити нарушеним угледом обвезника за ког се испостави да је, неадекватном анализом ризика и мерама за његово умањење, потпомогао прања новца.

Фаза анализе је кључна за процену ризика. Након идентификовања свих фактора, и категорија ризика, приступа се одређивању тежине фактора или процени ризика, сваког фактора, од прања новца и финансирања тероризма. За сваки фактор појединачно одређује се ризичност у односу на остале факторе ризика и самим тим одређује се њихов утицај на укупна ризик обвезника.

Након сагледавања свих релевантних фактора, обвезник доноси закључак о нивоима ризика. Обвезници могу користити матрицу ризика као метод за процену ризика да би идентификовали странке које се налазе у ниском, средњем или високом ризику од прања новца и финансирања тероризма.

Када класификује ризике обвезник може да, поред ниског, средњег или високог ризика од прања новца и финансирања тероризма, утврди додатне нивое ризика од прања новца и финансирања тероризма. Матрица ризика је променљива и она се мења у складу с променом околности самог обвезника.

Основни циљ израде матрице ризика је примена принципа заснованог на процени ризика у рангирању обвезника по изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма. На основу података и информација из анализе ризика, исти се уносе у матрицу ризика, те се као финални резултат утврђује степен ризика од прања новца и финансирања тероризма, коме је изложен обвезник.

Обвезник је дужан да интерним актом предвиди колико ће често пратити странке сврстане у низак степен ризика од прања новца и финансирања тероризма, колико често ће пратити странке сврстане у странке средњег степена ризика од прања новца и финансирања тероризма и колико често ће пратити странке сврстане у странке високог степена ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Анализа ризика садржи анализу ризика у односу на целокупно пословање обвезника, као и анализу ризика за сваку групу или врсту странке, односно пословног односа, односно услуге које обвезник пружа у оквиру своје делатности, односно трансакције.

Делотворност управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма од стране обвезника процењује се на основу успостављеног квалитета система контроле и система управљања ризиком и посматра се кроз следеће нивое активности обвезника: управљање ризиком, интерну регулативу, интерну контролу, усклађеност, извештавање и тренинг. Основни циљ спровођења ових активности јесте успостављање одговарајућег

система контроле и управљања ризиком у сврху смањења постојећих ризика, као и сагледавање и управљање потенцијалним ризицима.

Да би се утврдила изложеност обвезника ризику од прања новца и финансирања тероризма, обвезник мора да зна сваки сегмент пословања у домену где се претња од прања новца или финансирања тероризма може појавити, тј. мора да процени рањивост у односу на претњу. Потребно је да се ризици идентификују на свим нивоима управљања, од оперативног нивоа до највишег руководства и да у тај процес буду укључени сви запослени код обвезника. Сама величина и сложеност пословања обвезника има важну улогу за одређивање рањивости обвезника.

Обвезник процењује изложеност ризику од прања новца и финансирања тероризма, тј. вероватноћу негативног утицаја који произилази из ризика, као и утицај ризика на циљеве пословања. Анализа ризика од прања новца и финансирања тероризма полази од претпоставке да различити производи и услуге које обвезници нуде у склопу свог пословања, или различите трансакције које обављају, нису подједнако рањиви за злоупотребу од прања новца или финансирања тероризма. Анализа ризика се врши како би се омогућило да се примене мере контроле које су сразмерне препознатом ризику, односно да се фокусирају на оне клијенте, земље, производе, услуге, трансакције, начин пословања који представљају потенцијално највећи ризик.

Анализе и процена ризика се врши са циљем да се утврди вероватноћа да ће доћи до прања новца и финансирања тероризма. Ризике са којима се обвезник суочава је потребно анализирати са становишта одређивања вероватноће да ће наступити одређена појава и процене негативних ефеката, који би у том случају могли настати. На основу добијених резултата из анализе ризика, дефинишу се приоритети деловања. На који начин ће обвезник умањити ризике на самом је обвезнику да одлучи (на пример, да ли ће се забранити коришћење одређене услуге, да ли ће се већа пажња поклонити одређеним трансакцијама, да ли се мора повећати ниво едукације код обвезника и друго). На високи ризик је потребно реаговати одмах без одлагања, на средњи ризик што је пре могуће, а ниже ризике треба пратити.

Ризик од прања новца и финансирања тероризма специфичан је за сваког обвезника и он захтева одговарајући управљачки приступ, примерен нивоу и структури ризика, као и обиму пословања. Циљеви и начела управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма треба да омогуће обвезницима да утврде одговарајућу пословну политику и процедуре, што обухвата правила о радњама и мерама које се предузимају ради познавања и праћења стрнке, промовисање етичких и професионалних стандарда, односно спречавању злоупотребе пословних активности обвезника за криминалне активности.

Основни циљ анализе ризика је да обвезник спречи сваку могућност да код њега дођу средства из криминала или новац који је намењен да се искористи за финансирање тероризма. Мерама за ублажавање ризика треба омогућити да се код обвезника на време препознају одређена понашања која могу указати на ове појаве. Као последица утврђене сумње што ће довести и до благовремене пријаве сумњивих активности.

Када се прође кроз све фазе и утврде ризици код обвезника потребно је резултате документовати. Потребно је донети одлуку ко ће учествовати у процени ризика, на који начин ће се прикупљати подаци, шта ће се користити, да би се затим када се утврде резултати то пренело у писани документ, који ће осим дефиниције главних појмова, описане методологије рада, свој највећи значај имати управо због резултата и процене

ризика. Оно што јесте битно је да се виде резултати и како се до одређених резултата дошло, као и на који начин се утврђени ризици државе рефлектују на самог обвезника.

Када се утврде и анализирају ризици, примењује се стратегија управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма, како би се обвезнику омогућило да спроводи одговарајућу интерну политику и процедуре за смањење ризика или елиминисање у намери да се ризици по углед обвезника, ризик пословања, ризик од изрицања казне надзорног органа и разни други облици ризика уклоне. Утврђену интерну политику и процедуре одобрава руководство и оне важе за све запослене код обвезника.

Утврђене пословне политике и процедуре треба да омогуће обвезнику да делотворно управља препознатим ризицима и да их умањи, као и да се фокусира на област пословања које је највише подложно различитим видовима злоупотреба, у циљу спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Врсте ризика код јавних бележника

Анализа ризика мора да буде сразмерна природи и обиму пословања, као и величини обвезника, мора да узме у обзир основне врсте ризика (ризик странке, географски ризик, ризик трансакције и ризик услуге) и друге врсте ризика које је обвезник идентификовао због специфичности пословања.

Анализа ризика садржи:

1) Анализу ризика у односу на целокупно пословање обвезника. Ово је процена коју обвезник врши на годишњем или двогодишњем нивоу, у зависности од природе и обима пословања, као и величини обвезника;

2) Анализу ризика за сваку групу или врсту странке, односно пословног односа, односно услуге које обвезник пружа у оквиру своје делатности, односно трансакције. Ово је појединачна процена ризика која се врши на нивоу сваке странке, пословног односа или сваке трансакције. Када процени ризик, обвезник сврстава странку у категорију ниског ризика од прања новца и финансирања тероризма и примењује најмање поједностављене радње и мере или средњег ризика од прања новца и финансирања тероризма и примењује најмање опште радње и мере или високог ризика од прања новца и финансирања тероризма и примењује појачане радње и мере. Обвезник је дужан да интерним актом предвиди колико ће често пратити странке сврстане у низак степен ризика од прања новца и финансирања тероризма, колико често ће пратити странке сврстане у странке средњег степена ризика од прања новца и финансирања тероризма и колико често ће пратити странке сврстане у странке високог степена ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Тако на пример обвезник може странке сврстане у низак степен ризика у складу са чланом 6. Закона пратити најмање једном у 2 године, странке средњег степена ризика прати најмање једном у годину дана, а странке високог ризика прати најмање једном у 6 месеци.

Обвезник интерним актима може, поред наведених, предвидети и додатне категорије ризика, и одредити адекватне радње и мере из овог закона за те категорије ризика.

Процена ризика, у смислу ових Смерница, треба да обухвати најмање следеће основне врсте ризика: географски ризик, ризик странке, ризик трансакције и ризик услуге

коју обвезник пружа у оквиру своје делатности. У случају идентификовања других врста ризика, а зависно од специфичности пословања-обвезник проценом треба да обухвати и те врсте ризика.

1.1. Под **географским ризиком** подразумева се ризик који је условљен географским подручјем на коме је територија државе порекла странке, њеног власника или већинског оснивача, стварног власника или лица које на други начин контролише пословање странке, односно на коме је држава порекла лица које са странком обавља трансакцију.

Фактори на основу којих се одређује да ли поједина земља или географска локација носи виши ризик од прања новца и финансирања тероризма укључују:

1) државе према којима су Уједињене нације, Савет Европе или друге међународне организације примениле санкције, ембарго или сличне мере;

2) државе које су од стране кредибилних институција (ФАТФ, Савет Европе и др.) означене као државе које не примењују адекватне мере за спречавање прања новца и финансирања тероризма;

3) државе које су од стране кредибилних институција (ФАТФ, УН и др) означене као државе које подржавају или финансирају терористичке активности или организације;

4) државе које су од стране кредибилних институција (нпр. Светска банка, ММФ) означене као државе с високим степеном корупције и криминала.

Листа држава које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма се објављује на интернет страници Управе за спречавање прања новца. Листа држава заснована је:

1) на саопштењима ФАТФ (*Financial Action Task Force*) о државама које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма и које представљају ризик по међународни финансијски систем.

2) на саопштењима ФАТФ о државама/јурисдикцијама које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма, које су у циљу отклањања препознатих недостатака исказале опредељеност на највишем политичком нивоу за отклањање недостатака, које су у ову сврху направиле акциони план у сарадњи са ФАТФ, и које су у обавези да извештавају о напретку који постижу у отклањању недостатака,

3) на извештајима о процени националних система за борбу против прања новца и финансирања тероризма од стране међународних институција (ФАТФ и тзв. регионалних тела која функционишу по узору на ФАТФ, као што је Комитет Савета Европе Манивал).

Повећан ризик од прања новца и финансирања тероризма носе странке које имају уговорни однос и обављају пословну делатност са лицима из оф-шор зона.

Низак ризик од прања новца може носити странка која има уговорни однос са странком из региона.

1.2. Обвезник утврђује приступ **ризик**у странке, на основу сопствених искустава и познавања правила пословања. Ипак, дужан је да примењује ограничења из Закона и других прописа којима је регулисано спречавање прања новца и финансирања тероризма.

1) На појачани ризик могу указати следеће неуобичајене активности:

- страна правна лица која не обављају нити смеју обављати трговачку делатност у земљи у којој су регистроване,
- трастови
- добротворне или друге непрофитне организације,
- странке чија сложена организациона структура или природа отежава утврђивање стварног власника односно необјашњива употреба правних лица или правних аранжмана,
- странке које успостављају своје пословне односе, односно обављају трансакције у неуобичајеним околностима, као на пример:
 - значајна тј. необјашњива географска дистанца између седишта клијента и обвезника
 - учестало и нелогично мењање пословних партнера за обављање истих послова,
- странке за које се сумња да не поступају за свој рачун,
- странке с интензивним готовинским пословањем,
- коцкарнице и други организатори игара на срећу, кладионице,
- странке чија делатност није профитно оријентисана, одређене трансакције обављају користећи се већим готовинским износима.

Обвезник је дужан да утврди поступак по коме утврђује да ли је странка или правно лице које се јавља у власничкој структури странке оф-шор правно лице сагласно одредбама Закона. Обвезник да би утврдио да ли се ради о оф шор правном лицу, може користити листе ММФ-а, Светске банке или списак земаља који је саставни део Правилника о листи јурисдикција са преференцијалним пореским системом (Службени гласник РС, број 122/12).

Додатно напомињемо да уколико обвезник процени да странка оф-шор правно лице или правно лице које се јавља у власничкој структури странке оф-шор правно лице има сложена власничку структуру (као на пример велики број правних лица у оснивачкој структури, од којих су лица која имају значајан удео у оснивачком капиталу регистрована на оф шор дестинацијама и када се не може једноставно утврдити ко је стварни власник компанија), исти је дужан да о разлозима такве структуре прибави писмену изјаву од стварног власника странке или заступника странке, као и да размотри да ли постоји основ сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма и да о томе сачини службену белешку коју чува у складу са Законом.

Функционери¹

¹Функционер је функционер друге државе, функционер међународне организације и функционер Републике Србије;

Функционер друге државе је физичко лице које обавља или је у последње четири године обављало високу јавну функцију у другој држави, и то:

- шеф државе и/или владе, члан владе и његов заменик,
- изабрани представник законодавног тела,
- судија врховног и уставног суда или другог судског органа на високом нивоу, против чије пресуде, осим у изузетним случајевима, није могуће користити редовни или ванредни правни лек,
- члан рачунског суда, односно врховне ревизорске институције и чланови органа управљања централне банке,
- амбасадор, отправник послова и високи официр оружаних снага,
- члан управног и надзорног органа правног лица које је у већинском власништву стране државе,

Странке код којих се примењују појачане радње и мере познавања и праћења странке су страни и домаћи функционери у складу са Законом. Обвезник је дужан да интерним актом пропише поступак за утврђивање да ли је странка са којом жели да успостави пословни однос страни или домаћи функционер.

Сагласно одредбама Закона, функционер као политички изложена личност представља, високо ризичну странку, те стога обвезник мора спровести анализу у свим случајевима када таква личност иступа као странка, која је сагласно критеријумима Закона и Смерница, дефинисана као политички изложена личност, пре склапања пословног односа или извршења трансакције у износу већем од 15.000 ЕУР, ако пословни однос није успостављен.

Појачана анализа странке подразумева спровођење додатних мера и то:

1. прикупљање података о пореклу средстава и имовине који јесу или ће бити предмет пословног односа, односно трансакције и то из исправа и друге документације, коју подноси странка. Ако те податке није могуће прибавити на описани начин, обвезник ће о њиховом пореклу узети изјаву непосредно од странке,
2. прикупљање података о пореклу целокупне имовине коју поседује функционер,
3. обавезно добијање писменог одобрења надређеног одговорног лица и то пре склапања пословног односа с таквом странком, обезбеди да запослени код обвезника који води поступак успостављања пословног односа са функционером пре успостављања тог односа прибави писмену сагласност највишег руководства. Требало би у интерним актима обвезника прописати ко је надлежан за доношење писмене сагласности. То може бити члан највишег руководства из члана 52. став 3. Закона или неки други члан.
4. посебно пажљиво праћење трансакција и других пословних активности које код обвезника спроводи политички изложена личност, и то након склапања пословног односа.

Податак о томе да ли је конкретно лице функционер или не, обвезник може прибавити из посебне својеручне потписане писмене изјаве коју странка испуни пре склапања пословног односа или извршења трансакције.

-члан органа управљања политичке странке;

Функционер међународне организације је физичко лице које обавља или је у последње четири године обављало високу јавну функцију у међународној организацији, као што је: директор, заменик директора, члан органа управљања, или другу еквивалентну функцију у међународној организацији;

Функционер Републике Србије је физичко лице које обавља или је у последње четири године обављало високу јавну функцију у земљи, и то:

-председник државе, председник Владе, министар, државни секретар, посебни саветник министра, помоћник министра, секретар министарства, директор органа у саставу министарства и његови помоћници, и директор посебне организације, као и његов заменик и његови помоћници,

-народни посланик,

-судије Врховног касационог, Привредног апелационог и Уставног суда,

-председник, потпредседник и члан савета Државне ревизорске институције,

-гувернер, вицегувернер, члан извршног одбора и члан Савета гувернера Народне банке Србије,

-лице на високом положају у дипломатско-конзуларним представништвима (амбасадор, генерални конзул, отправник послова),

-члан органа управљања у јавном предузећу или привредном друштву у већинском власништву државе,

-члан органа управљања политичке странке;

Члан уже породице функционера јесте брачни или ванбрачни партнер, родитељи, браћа и сестре, деца, усвојена деца и пасторчад, и њихови брачни или ванбрачни партнери;

Ближи сарадник функционера јесте физичко лице које остварује заједничку добит из имовине или успостављеног пословног односа или има било које друге блиске пословне односе са функционером (нпр. физичко лице које је формални власник правног лица или лица страног права, а стварну добит остварује функционер); Највише руководство јесте лице или група лица која, у складу са законом, води и организује пословање обвезника и одговорно је за обезбеђивање законитости рада;

Писмена изјава би требало да укључи следеће податке:

- 1) име и презиме, стално пребивалиште, датум и место рођења странке која склапа пословни однос или налаже трансакцију, те такође број, врсту и назив издаваоца важећег личног документа,
- 2) изјаву да ли је странка према критеријумима из Закона, функционер - политички изложено лице или не,
- 3) податке о томе о којој врсти политички изложеној личности се ради (да ли се ради о личности која делује или је у последње четири године деловала на истакнутој јавној дужности, или о члану породице политички изложене личности, или о блиском сараднику политички изложене личности,
- 4) податке о времену обављања те функције, ако је странка лице која делује или је деловала у претходне четири године на истакнутој јавној дужности,
- 5) податке о врсти јавне функције коју лице обавља,
- 6) податке о породичном односу, ако је странка члан породице политички изложене личности,
- 7) податке о облику и начину пословне сарадње, ако је странка блиски сарадник лица.

Обвезник може податке о функционеру прибавити и увидом у јавне и друге, њему доступне податке (обвезник сам просуђује у коликој мери и у којем обиму ће као веродостојне и за анализу странке релевантним сматрати јавно доступне информације (података политички изложених лица), те податке може проверити увидом у интернет презентацију Агенције за борбу против корупције, интернет презентације државних органа надлежних за вођење регистра функционера других држава, конзуларних представништава или амбасада страних држава у Републици Србији, односно при Министарству спољних послова Републике Србије и других јавно доступних база података.

Још једна ситуација у којој је обвезник дужан да сврста странку у висок ризик је када се пословни однос заснива, а странка није физички присутна. Ова ситуација се примењује и на правна и на физичка лица. Уколико пословни однос у име правног лица успоставља пуномоћник, то правно лице мора бити високоризично.

У овим ситуацијама, обвезник је дужан да примени појачане радње и мере, и то: прикупи и додатне информације о идентитету странке (на пример додатне исправе, пословну документацију, овлашћења потписана од стране одговорног лица и др.), утврди разлоге успостављања пословног односа без физичког присуства, утврди разлоге успостављања пословног односа у Србији, остваривање додатног контакта са клијентом путем телефона, имејла, скајпа, вибера или на други начин, прикупљање још једног идентификационог документ за клијента и др.

1.3. Под **ризиком услуге** подразумева се да приликом састављања или потврђивања јавнобележничке исправе постоје индикатори који указују да су елементи правног посла фиктивни или симуловани и да прикривају недозвољени циљ:

- обављање послова промета некретнина између странака у неуобичајено кратком временском раздобљу и без видљивог правног, економског или другог оправданог разлога,
- услуге код којих јавни бележници, делујући као овлашћена лица за вођење депозитних рачуна, стварно обављају примање и пренос средстава кроз рачуне странка, за новчана средства за које постоји основана сумња порекла,

- уплате код којих је јавном бележнику јасно да се ради о несразмерној накнади, нпр. када странка не наведе оправдане разлоге за износ накнаде,
- неуобичајено високе вредности имовине или неуобичајено велике трансакције у поређењу с онима које се могу очекивати од странака сличног профила могу бити показатељ да странка која иначе не би била сврстана у виши ризик треба да буде означена као таква,

1.4. Под **ризиком трансакције** подразумевају се обавезе странка у састављеној или потврђеној јавнобележничкој исправе које су везане:

- за извршавање трансакција за странку у вези са прометом непокретности или статусним променама привредног друштва које обухвата промет непокретности, а које укључују: компликоване финансијске трансакције; плаћања према/од трећих лица као и прекогранична плаћања, готовинска плаћања, компензације ранијих потраживања и купопродајне цене, висину купопродајне цене знатно вишу или нижу од тржишне вредности непокретности,
- за трансакције које обухватају странке са пребивалиштем у пореским уточиштима,
- за трансакције које се обављају у име малолетних особа, особа с инвалидитетом, или других особа које нису економски способне за такву трансакцију,
- за трансакције које обухватају особе окривљене у судском поступку или осуђене за кривична дела или за особе за које се, према јавно доступним информацијама, зна или сумња да су повезана са криминалним активностима,
- за трансакције које укључују привредна друштва регистрована у пореским уточиштима, кад се карактеристике тих трансакција подударају са онима које су укључене у Листи индикатора,
- за трансакције у којима постоје назнаке или је сигурно да странке не предузимају радње у своје име и за свој рачун већ покушавају прикрити идентитет стварне странке,
- за трансакције код промета некретнина у којима странке не показују посебно интересовање за карактеристике некретнине која је предмет промета (нпр. квалитет градње, локација, датум завршетка радова и прибављање употребне дозволе код објеката у изградњи, итд.),
- за трансакције код којих странке не изгледају посебно заинтересоване за постизање повољније цене за трансакцију или за уговарање бољих услова плаћања и инсистирају на брзом обављању трансакције, без неког посебног разлога;
- за трансакције странака у пословима које за предмет имају зајам новца,
- за трансакције од неповезаних или непознатих трећих странака и уплате накнада у готовини када то није уобичајен начин плаћања.

Дужност давања података

Јавни бележник је дужан да Управи на њен захтев без одлагања, а најкасније у року од осам дана од дана пријема захтева, достави све расположиве податке, информације и документацију неопходну за откривање и доказивање прања новца или финансирања тероризма.

Управа може у захтеву одредити и краћи рок за достављање података, информација и документације, ако је то неопходно ради доношења одлуке о привременом обустављању извршења трансакције или у другим хитним случајевима.

Јавни бележник може захтевати од Управе продужење рока за достављање података, информација и документације, ако због обимности документације или из других оправданих разлога, процени да не може благовремено да поступи у првобитно одређеном року.

Обавеза састављања и примене листе индикатора

Јавни бележник, као обвезник, је дужан да изради листу индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма. Приликом израде листе индикатора, обвезник је дужан да унесе и индикаторе које је израдила Јавнобележничка комора Србије.

Код израде Листе обвезник узима у обзир сложеност и обим извршења трансакција, неуобичајени начин извршења, вредност или повезаност трансакција које немају економски или правно основану намену, односно нису усаглашене или су у несразмери са уобичајеним односно очекиваним пословањем странке, као и друге околности које су повезане са статусом или другим карактеристикама странке.

Обвезник је дужан да приликом утврђивања основа сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма примењују листу индикатора, и да узима у обзир и друге околности које указују на постојање основа сумње на прање новца или финансирање тероризма.